

Van ‘public watchdog’ naar ‘public watchblog’: het EHRM en journalistieke weblogs

Wetenschap

Michiel Oosterveld en
Manon Oostveen*

De samenleving heeft een ‘public watchdog’ nodig om machthebbers rekenschap te laten afleggen aan het publiek. Het EHRM heeft deze rol met de nodige waarborgen omkleed door privileges te erkennen voor journalisten van traditionele media. In de huidige informatiesamenleving wordt deze waakhondfunctie echter ook door bloggers vervuld, terwijl het voorsnog onduidelijk is of zij eenzelfde bescherming genieten. Deze bijdrage geeft daarom een overzicht van de journalistieke privileges en een schets van het huidige digitale-mediatijdperk, om te bepalen in hoeverre het EHRM bescherming biedt aan public watchblogs.

Inleiding

De samenleving heeft een public watchdog nodig om machthebbers rekenschap te laten afleggen aan het publiek. Traditioneel werd deze functie vervuld door journalisten van klassieke media als kranten en radio- en televisiezenders, maar in het huidige digitale tijdperk eroderen de macht en financiële slagkracht van dergelijke instituties; informatie wordt in toenemende mate gepubliceerd op en gevonden via het internet, waardoor de aandacht van het publiek en het geld van adverteerders zich steeds meer richt op het wereldwijde web. De waakhondfunctie van de klassieke media verplaatst zich daarom langzaam naar het internet. Vooral journalistieke weblogs, blogs van een zekere journalistieke aard of met journalistieke relevantie, blijken goede kandidaten voor de vervulling van deze functie.¹ Het is daarom interessant om te bezien in hoeverre de geprivilegieerde bescherming van journalisten van klassieke media van toepassing is op journalistieke weblogs.

In dit artikel behandelen wij de traditionele rol van de publieke waakhond en diens bijzondere bescherming door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Daarna volgt een uiteenzetting over hoe het klassieke medialandschap door digitalisering aan verandering onderhevig is. Op basis van een onderverdeling van journalistieke weblogs in de vier subcategorieën *institutional blogs*, *journalist blogs*, *audience blogs* en *citizen blogs* wordt ten slotte de vraag beantwoord in hoeverre de bijzondere juridische bescherming van journalisten van toepassing is op bloggers.

De publieke waakhond

De ratio van de public watchdog

De vrijheid van meningsuiting van traditionele media wordt gerechtvaardigd door enerzijds de behoefte aan controle op de overheid en anderzijds het argument van democratische participatie.² Informatie die gebaseerd is op eerlijkheid en objectieve, accurate feiten creëert transparantie ten aanzien van het handelen van diegenen met macht: via deze vorm van openbaarheid worden machthebbers gedwongen rekenschap af te leggen aan het publiek. De bijdrage van de media aan de democratische participatie van burgers bestaat uit het creëren van of fungeren als een forum voor het publieke debat, waar men informatie kan vergaren over het reilen en zeilen van de democratie, en daar een steentje aan kan bijdragen door kritiek te leveren en mee te denken.

De media vervullen dus een belangrijke rol in de democratische rechtstaat: zij worden beschouwd als ‘Fourth Estate’, de vierde macht die toeziet op het functioneren van de drie machten uit het politieke systeem van Montesquieu’s *Trias Politica*.³ Hoewel het EHRM nooit met zoveel woorden spreekt over een Fourth Estate, klinkt deze idee luid door in de Straatburgse rechtspraak.⁴ Met regelmaat bestempelt het EHRM de pers als public watchdog; de spreekwoordelijke waakhond van de democratische samenleving, die zorgt voor ‘checks and balances’ waarmee getracht wordt te voorkomen dat instituties en personen misbruik maken van hun macht.⁵ Historisch gezien wordt met deze machthebbers bedoeld op (onderdelen van)

* M. Oosterveld en M.A.A. Oostveen zijn onderzoeksmasterstudenten aan het Instituut voor Informatierecht (IViR), Universiteit van Amsterdam. Hun dank gaat uit naar dr. T. McGonagle.

1 Onder ‘weblogs’ wordt verstaan: websites waar chronologisch berichten op worden geplaatst, waarop over het algemeen kan worden gereageerd.

2 E. Barendt, *Freedom of Speech*, Oxford: Oxford University Press 2005, p. 18-23 en 417-418.

3 S.S. Coronel, ‘The Media as Watchdog’, *Harvard-World Bank Workshop* 2008, <http://hvr.me/iDExp9>.

4 E. Barendt, *a.w.*, p. 424.

5 S.S. Coronel, ‘The Media as Watchdog’; *a.w.*

de overheid, maar inmiddels kunnen we ook invloedrijke economische entiteiten en publieke figuren zoals politici hiertoe rekenen.

Het publiek heeft het recht om geïnformeerd te worden over zaken van algemeen belang, terwijl de media de taak hebben om deze informatie te verstrekken, zo overweegt het Hof.⁶ De pers kan burgers informeren en waarschuwen, onderbelichte zaken onder de aandacht brengen, of ervoor zorgen dat maatschappelijke problemen op de politieke agenda komen.

Uit de rechtspraak van het EHRM blijkt dat de Straatsburgse rechter de waakhondfunctie van de pers uiterst serieus neemt: in een scala aan uitspraken laat het EHRM zien dat journalisten ten opzichte van gewone burgers een bijzondere juridische status hebben.⁷ Om de waakhondfunctie naar behoren te vervullen, heeft de pers immers bepaalde waarborgen nodig: zo moeten journalisten onafhankelijk kunnen opereren van de machthebbers en moeten bronnen geheim kunnen worden gehouden. Bij het lezen van dit artikel dient men overigens in het achterhoofd te houden dat het EHRM een ruime definitie van de begrippen 'journalist' en 'journalistiek' hanteert. Zo wordt er in een veelheid aan zaken over bronbescherming verwezen naar Aanbeveling 2000/7 van het Comité van Ministers, waarin is bepaald dat een journalist eenieder is die regelmatig of professioneel betrokken is bij het verzamelen en publiekelijk verspreiden van informatie, ongeacht het communicatiemiddel dat wordt gehanteerd.⁸ Bovendien staat in Straatsburg de boodschap centraal, en niet de boodschapper: wanneer een publicatie bijdraagt aan het publieke debat omtrent een maatschappelijk relevante kwestie, is de kwalificatie van (professioneel) journalist nauwelijks van belang.⁹ Daarmee is de aanvullende bescherming van journalisten gekoppeld aan het recht van het publiek om geïnformeerd te worden, wat gezien de hiervoor beschreven theorie over de publieke waakhond een logische keuze is.

De 'public watchdog' in de rechtspraak van het EHRM

De pers als publieke waakhond

De eerste keer dat het EHRM in het kader van artikel 10 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) repte over de door de pers uitgeoefende functie van publieke waakhond, was in de uitspraak in de zaak Barthold.¹⁰ Overwogen werd dat het aan een dierenarts opgelegde verbod om in interviews met de pers bepaalde op reclame lijkende uitspraken te doen, niet door de Straatsburgse beugel kon. Een dergelijk verbod belemmert volgens het EHRM de pers in het verspreiden van informatie, heeft een 'chilling effect'¹¹ en zorgt ervoor dat de vervulling van de taak van public watchdog wordt bemoeilijkt.¹² Na deze belangwekkende uitspraak werd dezelfde argumentatie met regelmaat gehanteerd in andere zaken waarin de pers een

rol speelde. Zo werd de veroordeling van de Oostenrijkse journalist Lingens voor het beledigen van een politicus in strijd geacht met artikel 10 EVRM, aangezien dergelijke veroordelingen personen ervan zou kunnen weerhouden kritiek te leveren op politici.¹³ Vanzelfsprekend speelt de waakhondfunctie ook een belangrijke rol in zaken waarin audiovisuele media het gehanteerde communicatiemiddel zijn, mede omdat de invloed en het effect van dergelijke uitingen groter geacht worden dan bij de geschreven media.¹⁴ De strafrechtelijke aansprakelijkheidsstelling van de Deense interviewer Jersild voor de racistische uitlatingen van een aantal geïnterviewden in een televisieprogramma werd dan ook door het EHRM gehekelde: het bestraffen van een journalist voor de uitspraken van anderen leidt ertoe dat de pers zich aanzienlijk minder goed kan en zal mengen in zaken van publiek belang.¹⁵ In de uitspraak in de zaak Goodwin, waarmee het bronnengeheim van journalisten onder de paraplu van artikel 10 EVRM werd gebracht, werd wederom gehamerd op het belang van een public watchdog: wanneer de anonimiteit van een bron niet kan worden gegarandeerd, zal de pers – en daarmee het publiek – verstoken blijven van informatie.¹⁶ Zelfs in gevallen dat een journalist vertrouwelijke informatie publiceert, kan de waakhondfunctie verhinderen dat het EHRM zijn strafrechtelijke veroordeling in stand laat.¹⁷

Van publieke waakhond naar sociale waakhond

De overwegingen omtrent de publieke waakhond lopen dus als een rode draad door de perszaken van het Straatsburgse gerecht. Men dient hierbij in ogenschouw te nemen dat het EHRM de rol van de pers altijd in samenhang ziet met het recht van het publiek om geïnformeerd te worden en er dus regelmatig wordt verwezen naar de ratio van democratische participatie.¹⁸ Met de hiervoor aangestipte uitspraken heeft het EHRM bijgedragen aan de creatie en instandhouding van een van de overheid onafhankelijke pers, die het mogelijk maakt om het recht om geïnformeerd te worden in te kleden. Zoals we hierboven zagen is de aanvullende bescherming van journalisten er slechts wanneer er wordt bijgedragen aan het publieke debat in maatschappelijk relevante zaken.¹⁹ Het EHRM kent de waakhondfunctie dan ook steeds vaker toe aan entiteiten die we niet tot de pers kunnen rekenen, maar die door hun bijdrage aan het publieke debat en de controle op entiteiten met macht een vergelijkbare rol kunnen vervullen. Een aanzet daartoe werd gegeven in de zaak *Steel & Morris*, waarin het EHRM oordeelde dat belangenorganisatie London Greenpeace vanwege haar bijdrage aan het publieke debat een met de pers vergelijkbare bescherming verdient.²⁰ In de zaak *Társaság* werd deze lijn bekrachtigd: een Hongaarse burgerrechtorganisatie kan vanwege de rol die zij speelt in het maatschappelijke discours gezien worden als een 'social watchdog'.²¹ Dergelijke organisaties bieden een forum voor het publieke debat en kunnen derhalve onder omstandigheden aanspraak maken op dezelfde geprivilegieerde bescherming die journalisten door het EVRM wordt geboden.²² Deze functionele benadering van het EHRM

6 EHRM 26 april 1979, nr. 6538/74 (*Sunday Times/Vereinigd Koninkrijk*), r.o. 65.

7 D. Voorhoof, 'Krijgen journalisten een streepje voor in Straatsburg?', *Mediaforum* 2008-5, p. 197-203.

8 Appendix bij Aanbeveling CM/Rec(2011)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (21 september 2011), *On a new notion of media*, onder Definitions sub a.

9 D. Voorhoof, a.w.

10 EHRM 25 maart 1985, nr. 8734/79, (*Barthold/Bondsrepubliek Duitsland*).

11 Een dergelijk verbod kan mensen ontmoedigen om mee te doen aan het publieke debat, uit angst dat het doen van bepaalde uitspraken bestraft zal worden. Dergelijke zelfcensuur acht het EHRM onwenselijk.

12 EHRM 25 maart 1985, nr. 8734/79, (*Barthold/Bondsrepubliek Duitsland*) r.o. 58.

13 EHRM 8 juli 1986, nr. 9815/82 (*Lingens/Oostenrijk*), r.o. 44.

14 EHRM 23 september 1994, nr. 15890/89 (*Jersild/Denemarken*), r.o. 31.

15 EHRM 23 september 1994, nr. 15890/89 (*Jersild/Denemarken*), r.o. 35.

16 EHRM 27 maart 1996, nr. 17488/90 (*Goodwin/Vereinigd Koninkrijk*), r.o. 39.

17 EHRM 21 januari 1999, nr. 29183/95 (*Fressoz en Roire/Frankrijk*), r.o. 52.

18 E. Barendt, a.w.

19 Zie bijvoorbeeld EHRM 26 april 1979, nr. 6538/74 (*Sunday Times/Vereinigd Koninkrijk*), r.o. 66.

20 EHRM 15 februari 2005, nr. 68416/01 (*Steel and Morris/Vereinigd Koninkrijk*), r.o. 8.

21 EHRM 14 april 2009, nr. 37374/05 (*Társaság a Szabadságjogokért/Hongarije*), r.o. 27.

22 E.J. Dommering, annotatie bij: EHRM 14 april 2009, nr. 37374/05, NJ 2010 (*Társaság a Szabadságjogokért/Hongarije*), p. 2042-2043.

is belangrijk binnen de context van journalistieke weblogs, zoals in § 4 zal blijken.

De geprivilegieerde bescherming van traditionele media

Vanwege hun belang voor de vrijheid van meningsuiting en de democratische rechtstaat krijgen journalisten in bepaalde situaties een bijzondere behandeling: de uitoefening van de publieke waakhondfunctie van de traditionele media wordt ondersteund door een aantal concrete privileges. In het navolgende wordt een selectie van de meest in het oog springende en belangrijke privileges besproken, zijnde de bronbescherming, de bijzondere positie ten aanzien van de publicatie van geheime informatie en het opgelegd krijgen van sancties, alsmede het recht op nieuwsgaring en toegang tot informatie en enkele overige positieve verplichtingen.

Bronbescherming

Een van de belangrijkste privileges van de publieke waakhond is die van de bronbescherming, ook wel de hoeksteen van de persvrijheid genoemd.²³ Een klokkenluider die een journalist informeert over de misstanden in zijn sector kan er in de meeste gevallen van op aan dat zijn identiteit niet openbaar gemaakt zal worden. De ratio van een dergelijk privilege ligt voor de hand: een bron die het risico loopt zijn anonimiteit te verliezen, zal minder snel contact opnemen met de pers, met als gevolg dat bepaalde misstanden niet boven tafel zullen komen. De afwezigheid van bronbescherming zou een negatieve invloed hebben op zowel de betrouwbaarheid als de openbaarheid van informatie. De uit het recht op vrije meningsuiting voortkomende bronbescherming is echter niet absoluut, zo blijkt uit de rechtspraak van het EHRM: onder bepaalde omstandigheden kan een zwaarwegender publiek belang de bronbescherming buiten werking stellen.²⁴ Hier worden echter wel bijzonder hoge eisen aan gesteld.²⁵ De desbetreffende lidstaat zal er in ieder geval voor moeten zorgen dat de verplichting tot onthulling van de bron met de nodige procedurele en wettelijke waarborgen is omkleed, met de mogelijkheid tot onafhankelijke controle door bijvoorbeeld een rechter als minimumvoorwaarde.²⁶ Ook moet een lidstaat ervoor zorgen dat er niet lichtvaardig om wordt gegaan met middelen om een journalist te dwingen zijn bronnen prijs te geven: het met dit doel afluisteren en gijzelen van journalisten zal daarom in beginsel een voorafgaande, rechterlijke toetsing vergen.²⁷ Doordat het EHRM de bescherming van bronnen sinds de zaak *Goodwin* uitdrukkelijk afleidt uit artikel 10 EVRM, tilt

het EHRM het beschermingsniveau in de staten die zich hebben aangesloten bij de Raad van Europa naar een hoger plan, waardoor de waakhondfunctie zo goed mogelijk kan worden uitgeoefend. Het betekent niet alleen dat een journalist onder omstandigheden geen gehoor hoeft te geven aan een gerechtelijk bevel zijn bronnen bekend te maken; het beschermt ook tegen zaken als huiszoekingen die erop gericht zijn bronnen te achterhalen.²⁸

Publicatie van geheime informatie

Het komt zeer regelmatig voor dat journalisten geheim materiaal publiceren. Hoewel een journalist in deze context binnen de grenzen van het strafrecht dient te opereren,²⁹ kan de openbaarmaking van dergelijke gegevens onder bepaalde omstandigheden gerechtvaardigd zijn. Dit is met name het geval wanneer er een groot publiek belang op het spel staat. Juist omdat het vaak gaat om gevoelige informatie kan doorbreking van de geheimhouding een nieuw licht werpen op belangrijke maatschappelijke discussies en kan de waakhondfunctie tot volle wasdom komen. Bij de beoordeling van dergelijke gevallen houdt het EHRM daarom onder meer rekening met de mate waarin het informatie met een grote nieuwswaarde betreft, terwijl ook wordt gezien of de desbetreffende journalist zich aan de regels van de beroepsethiek heeft gehouden.³⁰ Daarnaast speelt de vraag of de informatie elders beschikbaar is een belangrijke rol.³¹

Het opleggen van sancties aan journalisten

De plichten en verantwoordelijkheden uit art. 10 lid 2 EVRM brengen met zich mee dat een journalist zich met zijn uitingen aan de wet moet houden. Gedeeltelijk heeft hij dus een positie als ieder ander: de wet, bijvoorbeeld op het gebied van smaad, geldt ook voor hem.³² Journalisten hebben echter door de rechtspraak van het EHRM een bijzondere positie verkregen wat betreft privaatrechtelijke of strafrechtelijke veroordelingen. Aan een veroordeling moet een zeer gegronde reden ten grondslag liggen: zij mag niet te snel worden gebruikt om een journalist de mond te snoeren. De aard van de veroordeling is daarbij niet relevant, het gaat om de veroordeling op zichzelf.³³ Zelfs een sanctie op basis van de strafwet moet wijken wanneer de omstandigheden van het geval ervoor zorgen dat het belang van het publiek om geïnformeerd te worden groter is.³⁴ Dergelijke veroordelingen kunnen namelijk het eerder besproken 'chilling effect' hebben, wat de vervulling van de public-watchdogfunctie door journalisten bemoeilijkt.³⁵ Hierbij moet wel worden bedacht dat er altijd een afweging moet worden

23 Zie bijvoorbeeld EHRM 15 december 2009, nr. 821/03 (*Financial Times Ltd. e.a./Verenigd Koninkrijk*), r.o. 59 en EHRM 28 juni 2012, nrs. 15054/07 en 15066/07 (*Resiat e.a./Frankrijk*), r.o. 123-124 en Aanbeveling CM/Rec(2000)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (8 maart 2000), *On the right of journalists not to disclose their sources of information*.
24 EHRM 8 december 2005, nr. 40485/02, *Mediaforum* 2006-3, nr. 8 (*Nordisk Film & TV/Denemarken*); zie over dit arrest ook D. Voorhoof, 'Rechter kan niet-uitgezonden televisiebeelden van interview met pedofiel opeisen,' *Mediaforum* 2006-3, p. 65-67.
25 EHRM 22 november 2007, nr. 64752/01 (*Voskuil/Nederland*), *Mediaforum* 2008-2, nr. 6 m.nt. W.F. Korthals Altes, r.o. 65; EHRM 22 november 2012, nr. 39315/06 (*Telegraaf/Nederland*), r.o. 127-128.
26 EHRM 14 september 2010, nr. 38224/03 (*Sanoma/Nederland*), r.o. 90.
27 EHRM 22 november 2012, nr. 39315/06 (*Telegraaf/Nederland*), *Mediaforum* 2013-1, nr. 1 m.nt. A.W. Hins, r.o. 100.
28 EHRM 25 februari 2003, nr. 51772/99 (*Roemen/Luxemburg*), *Mediaforum* 2003-4, nr. 20 m.nt. G.A.I. Schuijt, r.o. 57-60; EHRM 15 juli 2003, nr. 33400/96 (*Ernst e.a./België*), r.o. 100-105; EHRM 27 november 2007, nr. 20477/05 (*Tillack/België*,

r.o. 63-68 en EHRM 12 april 2012, nr. 30002/08 (*Martin e.a./Frankrijk*), r.o. 86-89.
29 EHRM 10 december 2007, nr. 69698/01 (*Stoll/Zwitserland*), *Mediaforum* 2006-7/8, nr. 23, r.o. 102. Zie over dit arrest ook D. Voorhoof, 'Journalist straffen voor schending beroepsgeheim strijdig met art. 10 EVRM,' *Mediaforum* 2006-7/8, p. 206-213.
30 EHRM 25 april 2006, nr. 77551/01 (*Dammann/Zwitserland*), *Mediaforum* 2006-7/8, nr. 22, r.o. 53-54. Zie over dit arrest ook D. Voorhoof, 'Journalist straffen voor schending beroepsgeheim strijdig met art. 10 EVRM,' *Mediaforum* 2006-7/8, p. 206-213.
31 EHRM 26 november 1991, nr. 13585/88 (*The Observer and Guardian/Verenigd Koninkrijk*), r.o. 69 en EHRM 8 mei 2004, nr. 58148/00 (*Editions Plon/Frankrijk*), r.o. 53. Zie over het *Plon*-arrest ook D. Voorhoof, 'Journalist straffen voor schending beroepsgeheim strijdig met art. 10 EVRM,' *Mediaforum* 2006-7/8, p. 206-213.
32 EHRM 2 mei 2000, nr. 26132/95 (*Bergens Tidende e.a./Denemarken*), r.o. 53.
33 EHRM 23 september 1994, nr. 15890/89 (*Jersild/Denemarken*), r.o. 35.
34 EHRM 21 januari 1999, nr. 29183/95 (*Fressoz en Roire/Frankrijk*), r.o. 52.
35 EHRM 8 juli 1986, nr. 9815/82 (*Lingens/Oostenrijk*), r.o. 44.

gemaakt waarbij proportionaliteit en subsidiariteit van groot belang zijn: een journalist die een strafsancie ontloopt omdat het publiek belang zwaarder weegt, is een uitzondering.³⁶

Het recht op nieuwsgaring en toegang tot informatie

De uitspraak in de hiervoor besproken zaak *Társaság* is niet alleen belangrijk vanwege de introductie van het begrip social watchdog, maar speelt ook een rol met betrekking tot het recht op nieuwsgaring. De verwerving van informatie in voorbereiding op een publicatie is onmiskenbaar een belangrijk middel om de taak van waakhond naar behoren uit te voeren.

Hoewel art. 10 EVRM de vrijheid om inlichtingen en denkbeelden te ontvangen en te verstrekken beschermt, omvat dit echter niet expliciet een recht op nieuwsgaring en toegang tot informatie als zodanig. Het EHRM heeft meerdere malen duidelijk gemaakt dat er voor staten geen algemene positieve verplichting bestaat tot het verstrekken van informatie.³⁷ Niettemin heeft het EHRM geoordeeld dat er, wanneer het de pers en functioneel vergelijkbare entiteiten betreft, op overheden een verplichting kan rusten om bepaalde informatie openbaar te maken.³⁸ Het gaat hier dus niet om een algemeen recht op toegang tot informatie van de overheid, maar om een verplichting van staten om barrières voor de pers die voortvloeien uit een overheidsmonopolie op informatie zo veel mogelijk uit de weg te ruimen.³⁹

Overige positieve verplichtingen van de lidstaten

Naast de hiervoor beschreven negatieve verplichtingen en de plicht van lidstaten om dergelijke informatiebarrières te slechten, heeft het EHRM in zijn jurisprudentie over journalisten diverse andere positieve verplichtingen aan staten opgelegd.⁴⁰ Zo moeten staten ervoor zorgen dat de bescherming van de vrijheid van meningsuiting ook in private verhoudingen tot zijn recht komt⁴¹ en moeten bedreigde journalisten politiebepoering kunnen krijgen.⁴² Meer in zijn algemeenheid geldt dat de lidstaten van de Raad van Europa zo veel mogelijk moeten bewerkstelligen dat de pers vrijelijk kan werken, om er daarmee voor te zorgen dat de waakhondfunctie naar behoren kan worden uitgeoefend.⁴³

Het digitale-mediatijsperk

De afgelopen decennia is de rol van traditionele media sterk veranderd. De komst van het internet bracht namelijk vele nieuwe mogelijkheden om informatie onder gebruikers te ver-

spreiden. Het web maakte rond het nieuwe millennium een verandering door. In deze 'nieuwe' vorm van internet ('Web 2.0') staat de internetgebruiker centraal, die niet meer slechts een ontvanger van informatie is, maar ook zelf informatie genereert.⁴⁴ Waar het web tijdens de eerste fase een nieuwe bron van informatie was die werd verzorgd naast of door traditionele media, wordt de informatie in de tweede fase tevens door gebruikers zelf op internet gezet. Gebruikersparticipatie en de communicatie van 'many to many' in plaats van het traditionele 'one to many' zijn belangrijke kenmerken van nieuwe media. 'User generated content' maakt een enorme hoeveelheid informatie beschikbaar voor internetgebruikers over de hele wereld – informatie die niet door traditionele media wordt verzorgd. Overigens dient wanneer het begrip 'nieuwe media' wordt gebruikt, bedacht te worden dat alle traditionele media ooit ook nieuwe media zijn geweest.⁴⁵ In de literatuur heerst mede daarom geen overeenstemming over theorieën en de precieze impact van nieuwe media (waaronder blogs) nu en in de toekomst. Wel wordt er naast de zojuist genoemde toenemende participatie doorgaans ook gesproken over convergentie;⁴⁶ zowel verspreiders als ontvangers van informatie zijn op meerdere verschillende platformen actief, waardoor voormalige strikte scheidingen vervagen. Tevens wordt in het algemeen geaccepteerd dat jongere generaties meer gebruikmaken van nieuwe media dan oudere generaties.⁴⁷

Veel fenomenen die verband houden met de zojuist gesignaleerde veranderingen beïnvloeden media en journalistiek. Zo zijn er videosites als YouTube waarop mensen hun eigen video's plaatsen en sociale media als Twitter en Facebook waarop nieuws en maatschappelijke problemen zich als een lopend vuurtje verspreiden en zo onder de aandacht van miljoenen mensen komen. Ook wordt er een steeds grotere rol gespeeld door tussenpersonen als zoekmachines en zogeheten 'content aggregators' en 'content curators' als Yahoo en de Huffington Post, die informatie van verschillende (online en offline) bronnen hergebruiken en in een nieuw jasje steken.⁴⁸ Dit artikel richt zich echter op blogs in het bijzonder. Binnen de 'blogosphere' wordt geschreven over allerlei onderwerpen waarvan het overgrote deel weinig met nieuws in de klassieke betekenis van het woord te maken heeft.⁴⁹ In het kader van dit artikel wordt daarom met blogs alleen bedoeld op blogs van een zekere journalistieke aard of met journalistieke relevantie.

Journalistiek relevante blogs beïnvloeden traditionele media op uiteenlopende manieren. Zo bestaat er een verband tussen de aanwezigheid van bloggers en de manier waarop journalisten hun werk uitoefenen.⁵⁰ Belangrijker voor deze bijdrage

36 D. Voorhoof en C. Wiersma, 'Journalisten mogen niet met vuur(werk) spelen!', noot bij nr. 18 EHRM 24 mei 2011, *Mikkelsen en Christensen/Denemarken*, *Mediaforum* 2011-7/8, nr. 18, p. 216 en 218.

37 Zie bijvoorbeeld EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83 (*Gaskin/Verenigd Koninkrijk*), r.o. 52, EHRM 26 maart 1987 9248/81 (*Leander/Zweden*), r.o. 74 en EHRM 9 februari 1998, nr. 14967/98 (*Guerra/Italië*), r.o. 53.

38 EHRM 14 april 2009, nr. 37374/05, NJ 2010, 209 (*Társaság a Szabadságjogokért/Hongarije*), r.o. 36.

39 A.W. Hins, annotatie bij *Társaság a Szabadságjogokért/Hongarije*, *European Human Rights Cases* 2010, p. 813-814 en EHRM 26 mei 2009, nr. 31475/05 (*Kenedi/Hongarije*), r.o. 40-45.

40 J. Akandji-Kombe, *Human rights handbook no. 7*, Straatsburg: Council of Europe 2007, p. 50.

41 EHRM 29 februari 2000, nr. 39293/98 (*Fuentes Bobo/Spanje*), *Mediaforum* 2000-9, nr. 53 m.nt. E. Verhulp, r.o. 38.

42 EHRM 16 maart 2000, nr. 23144/93 (*Özgür Gündem/Turkije*), r.o. 46.

43 EHRM 14 september 2010, nr. 2668/07 (*Dink e.a./Turkije*), r.o. 106, EHRM 5 mei 2011, nr. 33014/05 (*Editorial Board of Pravoje Delo en Shtetkel/Oekraïne*), r.o. 64.

44 T.M. Harrison en B. Barthel, 'Wielding new media in Web 2.0: exploring the

history of engagement with the collaborative construction of media products', *New Media & Society* 2009, p. 159-160.

45 A. Lagerkvist, 'Transitional Times: 'New Media' – Novel Histories and Trajectories', *Nordicom Review* 2009, p. 9.

46 *Ibid.*, p. 4, I.J. Erdal, 'Researching Media Convergence and Crossmedia News Production: Mapping the Field', *Nordicom Review* 2007, 51-52 en K. Jakubowicz, *A new notion of media? Media and media-like content and activities on new communication services*, Straatsburg: Raad van Europa 2009 (background text of the First Council of Europe Conference of Ministers responsible for Media and New Communication Services), p. 12.

47 Zie voor een voorbeeld aangaande user generated content: Jakubowicz, *a.w.*, p. 16.

48 R. Foster, 'News plurality in a digital world', *Reuters Institute for the Study of Journalism* 2012, p. 22-23.

49 Zie voor een overzicht van de discussie over de definitie van 'weblog': M. Garden, 'Defining blog: A fool's errand or a necessary undertaking', *Journalism* 2011, p. 489-499.

50 W. Lowrey en J. Bursleson Mackay, 'Journalism and Blogging: a test of a model of occupational competition', *Journalism Practice* 2008, p. 75-76.

is echter dat blogs een rol spelen in het publieke debat en een waakhondfunctie kunnen vervullen.⁵¹ Blogs kunnen lokaal of onderbelicht nieuws publiceren, een bepaalde niche bedienen of maatschappelijke misstanden aankaarten en op de politieke agenda laten verschijnen. Ook kunnen zij de rol aannemen van ‘media watchdog’ door bepaalde fouten, slechte argumenten of vooroordelen van traditionele media aan te kaarten.⁵²

Daarbij dient men in het achterhoofd te houden dat de komst van het internet grote gevolgen heeft gehad voor de economische positie van traditionele mediabedrijven. Journalistiek, en in het bijzonder onderzoeksjournalistiek, kost veel inspanning en geld.⁵³ Het businessmodel van media is meestal gebaseerd op ‘eyeballs’: met inhoud wordt een publiek bereikt, op basis waarvan adverteerders kunnen worden aangetrokken. Kranten, radio en televisie zijn grotendeels afhankelijk van deze advertentie-inkomsten. Het immer toenemende internetgebruik en de daarmee gepaard gaande ontwikkeling van geavanceerde en gepersonaliseerde onlineadvertentiemogelijkheden doet advertentiebudgetten verschuiven van traditionele media naar het internet.⁵⁴ In het digitale mediatijdperk blijkt het daarom steeds moeilijker te zijn om kwalitatief hoogstaande journalistieke inhoud middels de verkoop van advertenties te financieren.⁵⁵

Concluderend kan worden gesteld dat bloggers, de beheerders en schrijvers van blogs, momenteel gedeeltelijk dezelfde waakhondfunctie als journalisten vervullen. Zij nemen de functie (nog) niet over: er is sprake van co-existentie met overige nieuwe media en traditionele media.⁵⁶ Gezien de zojuist summier besproken ontwikkelingen, lijkt een toename van het belang van blogs echter bepaald niet uit te sluiten. Bescherming van public watchblogs is daarmee van groot belang.

Hoewel er regelmatig zaken door het EHRM worden beslecht die spelen binnen de digitale omgeving,⁵⁷ ook ten aanzien van art. 10 EVRM,⁵⁸ is er tot op heden nog geen uitspraak geweest over de combinatie van journalistiek, nieuwe media en bloggers. Deze lacune zou kunnen worden verholpen door het bestaande juridische kader ten aanzien van journalistieke privileges te vertalen naar het nieuwe medialandschap. De Raad van Europa (hierna: de Raad) heeft hiertoe een poging ondernomen. In 2011 is de aanbeveling ‘On a New Notion of Media’ aangenomen.⁵⁹ De aanbeveling poogt orde te scheppen in bestaande normen en regelingen aangaande nieuwe media en een samenhangend antwoord te zijn op de veranderingen ten gevolge van digitalisering.⁶⁰ Aanbevelingen zijn van groot belang, omdat de Raad middels aanbevelingen kan vooruitlopen op uitspraken van het EHRM door beleid en juridische richting te bepalen. Bovendien kunnen ze ingaan op onderwerpen die nog niet voor het EHRM hebben gespeeld en daarmee een leidende rol spelen voor de praktijk en de toekomstige

rechtspraak.⁶¹ Ten aanzien van het zojuist besproken gebrek aan rechtspraak over journalistieke weblogs ligt hier dus een uitgesproken kans voor de Raad van Europa om de juridische en daarmee maatschappelijke positie van deze blogs te regelen. Helaas is deze kans in de aanbeveling ‘On a New Notion of Media’ grotendeels onbenut gelaten. In het algemeen ontbreken sterke juridische aanknopingspunten of een verdiepende behandeling van artikel 10 EVRM met bijbehorende rechtspraak in de aanbeveling.⁶² De algemene verklaring dat ‘media’ ruim geïnterpreteerd en beschermd dienen te worden, zou voor journalistieke bescherming van bloggers kunnen pleiten. Daarnaast worden bloggers genoemd binnen de context van bronbescherming en ethische codes.⁶³ Dit zijn echter slechts vage aanwijzingen – heldere oordelen en criteria ontbreken. Aangezien er geen rechtspraak over weblogs is en de aanbeveling de kans om er beleid over te ontwikkelen heeft laten liggen, kan enkel op basis van het huidige juridische kader (zie § 2) worden beoordeeld of journalistieke bloggers in aanmerking komen voor bescherming als publieke waakhond.

Hierbij dient men wel in het achterhoofd te houden dat er grote verschillen bestaan tussen online- en offline-nieuwsvoorziening.⁶⁴ Een belangrijk kenmerk van offlinenieuws is schaarste: frequentieruimte en vergunningen zijn beperkt en er gaan aanzienlijke kosten gepaard met verspreiding van informatie. Online bestaat deze schaarste niet. Er is geen voorafgaande toestemming noch veel geld nodig om een groot publiek te kunnen bereiken: iedereen kan op een eenvoudige wijze zijn eigen website starten. Er is veel ‘user generated content’; gebruikers zijn producenten en vice versa. De mogelijkheden om ingezonden brieven geplaatst te krijgen of op televisie te verschijnen zijn beperkt, maar online zijn reacties op inhoud doorgaans mogelijk en gemakkelijk te plaatsen. Dit creëert een grotere mate van interactie en gebruikersparticipatie.⁶⁵ Verder geldt dat bloggers vaak individueel opereren en geen verantwoording afleggen aan een redactie of directie. Zij zijn wat dit betreft niet vergelijkbaar met journalisten, die rekening dienen te houden met uitgebreide ethische codes, beroepscoodes en de belangen van het achterliggende mediabedrijf en zijn adverteerders. In een wereld waarin individuen via zowel digitale als traditionele kanalen met enorme hoeveelheden informatie worden geconfronteerd, worden dergelijke ethische codes steeds belangrijker, zo onderkent ook het EHRM.⁶⁶ De zorgvuldigheid die moet worden betracht en de financiële of juridische ondersteuning van de blogger en de journalist zijn in sterke mate verschillend. Waar bij traditionele journalistieke berichtgeving waarde wordt gehecht aan objectiviteit, eerlijkheid en evenwichtigheid, is de toon in blogs doorgaans kort, direct en informeel.⁶⁷ Deze verschillen hebben invloed op de beschermingsomvang van bloggers, die in het navolgende besproken wordt.

51 Zie bijvoorbeeld R. Kahn en D. Kellner, ‘New Media and Internet Activism: From the ‘Battle of Seattle’ to Blogging’, *New Media & Society* 2004, p. 90-93.

52 D. Domingo en A. Heinonen, ‘Weblogs and Journalism: A Typology to Explore the Blurring Boundaries’, *Nordicom Review* 2008-29, p. 7.

53 A. Jones, *Losing the News*, Oxford: Oxford University Press 2009, p. 7.

54 J. Turow, *The Daily You*, New Haven: Yale University Press 2011, p. 116.

55 A. Jones, *a.w.*, p. 20-21.

56 W. Lowrey en J. Bureson Mackay, ‘Journalism and Blogging: a test of a model of occupational competition’, *Journalism Practice* 2008, p. 65-81.

57 EHRM (Divison de la Recherche), *Internet: case-law of the European Court of Human Rights*, Straatsburg: Raad van Europa 2011.

58 *Ibid.*, p. 11-17 en 20-24.

59 Aanbeveling CM/Rec(2011)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (21 september 2011), *On a new notion of media*.

60 *Ibid.*, par. 5-7.

61 T. McGonagle en K. de Beer, ‘A brave new media world? Een kritische blik op het nieuwe mediabeleid van de Raad van Europa’, *Mediaforum* 2010, p. 148.

62 T. McGonagle en K. de Beer, ‘A brave new media world revisited. Een nog kritischer blik op het nieuwe mediabeleid van de Raad van Europa’, *Mediaforum* 2012, p. 338-345.

63 Aanbeveling CM/Rec(2011)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (21 september 2011), *On a new notion of media*, par. 41 en 71.

64 Zie uitgebreid over traditionele en ‘nieuwe’ media K. Jabukowicz, *A new notion of media? Media and media-like content and activities on new communication services*, Council of Europe – Directorate General of Human Rights and Legal Affairs (Media and Information Society Division): Straatsburg 2009.

65 J. Rowbottom, ‘Media Freedom and Political Debate in the Digital Era’, *The Modern Law Review* 2006, p. 489-501.

66 EHRM 10 december 2007, nr. 69698/01 (*Stoll/Zwitsersland*), r.o. 104 (zie noot 29).

67 D. Domingo en A. Heinonen, ‘Weblogs and Journalism: A Typology to Explore the Blurring Boundaries’, *Nordicom Review* 2008-29, p. 5.

	Blogger (schrijver)	Relatie met media-instituut
Institutional blogs	journalist	afhankelijk/op website
Journalist blogs	journalist	onafhankelijk
Audience blogs	niet-journalist	afhankelijk/op website
Citizen blogs	niet-journalist	onafhankelijk

Figuur 1: Typologie journalistieke weblogs

De public watchblog

De geschetste ontwikkelingen doen een belangrijke vraag rijzen: kan ook een blogger aanspraak maken op de door het EHRM geboden geprivilegieerde bescherming van een publieke waakhond? Kunnen zij als journalisten worden beschouwd wanneer het gaat om bronbescherming, de publicatie van geheime informatie, het opleggen van sancties, vrije nieuwsgaring en toegang tot informatie en de positieve verplichtingen van staten?⁶⁸

Voor de beoordeling van de beschermingsomvang als public watchdog is het in de eerste plaats van belang dat de eerdergenoemde categorie 'journalistiek relevante blogs' zeer verschillende blogs kan bevatten. Een classificatie van deze blogs is behulpzaam (zo niet vereist) voor de bespreking van de eventuele geprivilegieerde bescherming van journalistieke weblogs. Een zeer geschikte typologie voor dit doel is gepresenteerd door Domingo en Heinonen.⁶⁹ Op basis van hun onderzoek naar de context en de kenmerken van blogs komen wij tot de lichtelijk aangepaste onderverdeling van 'institutional blogs', 'journalist blogs', 'audience blogs' en 'citizen blogs'.⁷⁰ Al deze blogs bevinden zich tussen persoonlijke communicatie en de traditionele media, waarbij institutional blogs het meest neigen naar traditionele media en citizen blogs het meest naar persoonlijke communicatie. Kenmerkende verschillen zijn de hoedanigheid van de persoon die de weblog schrijft (journalist of geen journalist) en de relatie die er bestaat tussen de weblog en een traditioneel media-instituut zoals een krant (zie figuur 1). Deze verschillen zullen in de volgende paragrafen nader besproken worden. De subcategorieën verschillen onderling sterk, onder meer in mate van verwantschap met traditionele media en naleving van ethische codes. Dit kan invloed hebben op de beschermingsomvang.⁷¹ Zie figuur 1.

Institutional blogs

Institutional blogs worden geschreven door journalisten binnen de instituten van de klassieke media. Op de blogs wordt extra informatie gegeven over onderwerpen in de krant of wordt het nieuws opiniërend besproken. De naam van het media-instituut is eraan verbonden, dus de bloggers dienen rekenschap af te leggen en zich aan de hiervoor besproken gedragscodes te houden. Bovendien vindt er in zekere mate redactionele controle plaats. Een voorbeeld is de blog die op de

website van de NRC bijgehouden wordt door journalisten die voor de NRC werken.⁷²

Het feit dat het om een onlinemedium gaat, doet in dit geval weinig af aan de journalistieke bescherming. Hoewel er voor zover bekend geen zaken over blogs door het EHRM behandeld zijn, blijkt uit de eerder aangehaalde jurisprudentie dat het medium geen criterium is bij de verschillende vormen van geprivilegieerde bescherming. Niet valt in te zien waarom de bescherming die geldt voor traditionele media niet van toepassing zou kunnen zijn op de digitale omgeving. Hierbij dient de eerder aangehaalde aanbeveling 'On a New Notion of Media' van het Comité van Ministers in het achterhoofd gehouden te worden. Zoals eerder aangegeven is deze aanbeveling die zich uitsprekt voor bescherming in de digitale omgeving niet bindend.⁷³ Wel valt het te verwachten dat het EHRM deze aanbeveling zal volgen wanneer 'bloggerzaken' zich aandoen, gezien de richtinggevende rol die aanbevelingen doorgaans spelen.⁷⁴

Ook binnen de 'blogosphere' dient men echter te voldoen aan de vereiste door het EHRM gehanteerde criteria voor bescherming. In het geval van de *institutional blogs* zal dat vermoedelijk weinig problemen opleveren. Gezien de verbondenheid met het media-instituut, de af te leggen verantwoordelijkheid en het bestaan van ethische codes is de blogger van een *institutional blog* vergelijkbaar met de journalist. Deze blogger opereert binnen een context die hetzelfde is of sterk lijkt op die van de traditionele media, en heeft daarom een sterke impuls zich te gedragen in overeenstemming met de geldende codes, normen en zorgvuldigheid. Er vindt redactionele controle plaats en ook journalistieke zelfreguleringsorganen achten de digitale omgeving van traditionele media-instituten doorgaans binnen hun bevoegdheid.⁷⁵ Ten aanzien van bronbescherming, maar ook bij de publicatie van geheime informatie, het recht op nieuwsgaring en toegang tot informatie, andere positieve verplichtingen en een bijzondere behandeling in het kader van sancties, zal deze vorm van bloggen de door het EHRM geboden geprivilegieerde bescherming genieten.

Journalist blogs

Journalist blogs zijn verwant aan *institutional blogs*, daar zij door dezelfde personen geschreven worden: journalisten die werken voor een traditioneel media-instituut. Het verschil is gelegen in de plaats van de blog. *Journalist blogs* worden door

68 Zie hierboven, 'De geprivilegieerde bescherming van traditionele media.'

69 D. Domingo en A. Heinonen, 'Weblogs and Journalism: A Typology to Explore the Blurring Boundaries', *Nordicom Review* 2008-29.

70 *Idem*, p. 7. Domingo en Heinonen hanteren de categorieën media blogs, journalist blogs, audience blogs en citizen blogs. Daar de term 'media' verwarrend is, omdat de andere categorieën blogs ook als media kunnen kwalificeren en het onderscheidende element de institutionele basis is, hanteren wij de term *institutional blogs* in plaats van *media blogs*.

71 Zie in dit kader: Appendix bij Aanbeveling CM/Rec(2011)7 van het Comité van

Ministers van de Raad van Europa (21 september 2011), *Criteria for identifying media and guidance for a graduated and differentiated response*, par. 41.

72 Zie www.nrc.nl/weblogs.

73 Zie hierboven, 'Het digitale-mediatijdperk.'

74 S. Nicholtey en T. McGonagle (red.), *Freedom of Expression and the Media: Standard-setting by the Council of Europe's Committee of Ministers (IRIS Theme Series Volume 1)*, Straatsburg: European Audiovisual Observatory 2011, p. 2.

75 A. Brody, 'Pressing times ahead: the evolution of press councils in an age of media convergence', *Communications Law* 2011-3, p. 110.

journalisten op eigen titel bijgehouden, onafhankelijk van de website van het traditionele media-instituut. Ondanks het feit dat de blogger als persoon in zekere zin verbonden is aan traditionele media, is zijn blog dit dus niet. Een Nederlands voorbeeld is de blog (pfauth.com) van Ernst-Jan Pfauth, chef Internet van *NRC Media*.

Journalist bloggers kunnen een beroep doen op bronbescherming: zij zijn immers journalisten, voor wie de bronbescherming in het leven is geroepen. Ten aanzien van het publiceren van geheime informatie kan het anders liggen. Het gebruik van het recht op vrije meningsuiting brengt namelijk plichten en verantwoordelijkheden met zich mee. Hoewel de rechtspraak op dit gebied vrij casuïstisch is, hamert het EHRM binnen de context van journalistiek op het belang van de naleving van normen die voortvloeien uit de journalistieke beroepsethiek,⁷⁶ onder meer in zaken over de publicatie van geheime informatie.⁷⁷ In een wereld waarin individuen steeds meer informatie voorgeschoteld krijgen, zowel via traditionele als digitale kanalen, wordt naleving van de ethische normen volgens het EHRM zelfs belangrijker.⁷⁸ Bij dergelijke normen kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een gedegen controle van de beweerde feiten, deskundigheid en een onpartijdige opstelling. Hoewel het niet uitgesloten is dat ook een individuele blogger conform deze regels handelt, gaat er vaak een sterke interne controle uit van de organisatie van de traditionele media.⁷⁹ Zo beschikken mediabedrijven vaak over een beroepscode en een professionele redactie, waarmee naleving van de beroepsethische regels wordt nagestreefd. Ook vindt er externe controle plaats via de zelfreguleringsorganen waarbij dergelijke bedrijven zich vaak hebben aangesloten.⁸⁰ Deze vormen van intern en extern toezicht zijn niet aanwezig bij een blogger die zelfstandig berichten op het web zet.

Een professionele journalist is echter op de hoogte van het bestaan van normen en codes en het toezicht dat daarop gehouden wordt. Gezien zijn kennis en ervaring ermee is het plausibel dat een professionele journalist de beroepsethische regels ook bij blogs op persoonlijke titel naleeft. Anderzijds is het mogelijk dat de journalist op zijn onafhankelijke blog juist uitingen doet waarvoor in het traditionele medium geen plaats is. Het is denkbaar dat dergelijke uitingen niet aan de zorgvuldigheidseisen voldoen, waardoor de journalist als blogger op grond van de Straatsburgse rechtspraak geen bijzondere bescherming toekomt. Of voldaan wordt aan de eisen van te goeder trouw te handelen, op een accurate feitelijke basis te publiceren, en betrouwbare, precieze informatie te leveren in overeenstemming met de journalistieke ethiek, dient dus per geval beoordeeld te worden.⁸¹ Van die beoordeling hangt bescherming bij het publiceren van geheime informatie af.

Het ligt daarnaast voor de hand dat nationale overheden ook voorzichtigheid moeten betrachten bij het opleggen van sanc-

ties op grond van uitingen op journalist blogs. Het gaat dan immers om de hoedanigheid van degene die de uiting doet. Bescherming voor journalist bloggers is in die zin logisch: zij zijn immers journalist. Op dezelfde gronden zal hen ook het recht op vrije nieuwsgaring en toegang tot informatie niet worden onthouden en tevens ligt het bestaan van positieve verplichtingen ten aanzien van journalist bloggers voor de hand.

Audience blogs

Websites van traditionele media kunnen niet alleen professionele journalisten laten bloggen, zij kunnen ook blogs van hun publiek op hun website plaatsen of elders gepubliceerde blogs een plek op hun website geven. Er bestaat in dat geval geen dienstverband tussen het instituut en de blogger, maar er vindt waarschijnlijk wel redactionele controle plaats. Dagblad *Trouw* biedt deze mogelijkheid aan in de rubriek 'Schrijf'.⁸² Ook *De Volkskrant* heeft deze mogelijkheid enige tijd aangeboden, maar is hiermee gestopt vanwege de grote hoeveelheid aandacht en technische ondersteuning die ervoor nodig was.⁸³ In het buitenland zijn er kranten die de optie nog aanbieden.⁸⁴

Dat de blogger in dit geval geen journalist is, doet aan de bronbescherming weinig af. Ten aanzien van de bronbescherming hanteert het EHRM een functionele benadering: het recht om een bron te verzwijgen is er niet om de beroepsgroep van journalisten te beschermen, maar om de pers de functie van waakhond zo goed mogelijk uit te laten voeren en daarmee te bewerkstelligen dat de in de democratie zo belangrijke geachte informatievoorziening door de pers zo goed mogelijk tot zijn recht komt.⁸⁵ Zoals eerder is aangestipt, verwijst het EHRM bij uitspraken over bronbescherming stevast naar Recommendation R(2000)7 van het Comité van Ministers,⁸⁶ waarmee getracht werd de bescherming van bronnen in de lidstaten van de Raad van Europa naar een hoger plan te tillen.⁸⁷ Volgens deze aanbeveling moet het begrip 'journalist' ruim worden uitgelegd, zo zagen we in paragraaf 2.1.

Wat betreft de bescherming bij de publicatie van geheime informatie zou het anders kunnen liggen, aangezien de audience blogger geen professionele journalist is en zich niet bewust hoeft te zijn van alle ethische codes en het afleggen van verantwoordelijkheid. In dit geval hangt de bescherming vermoedelijk af van de mate van redactionele controle die er plaatsvindt. Wanneer een redactie de audience blogger alle vrijheid geeft en zich niet met de inhoud bemoeit, is de kans groter dat er een probleem omtrent zorgvuldigheid ontstaat dan wanneer de redactie nauwkeurige instructies geeft aan de blogger en zijn stuk grondig controleert. Met de E-commerce richtlijn in het achterhoofd valt in het geval van audience blogs echter een zekere mate van redactionele controle of moderatie te verwachten.⁸⁸ Bescherming bij publicatie van geheime informatie is bij audience blogs dan ook niet uitgesloten. Ten

76 Zie bijvoorbeeld EHRM 20 mei 1999, nr. 21980/93 (*Bladet Tromsø en Stensaa/Noorwegen*).

77 Zie bijvoorbeeld EHRM 21 januari 1999, nr. 29183/95 (*Fressoz en Roire/Frankrijk*).

78 EHRM 10 december 2007, nr. 69698/01 (*Stoll/Zwitserland*), r.o. 104 (zie noot 29).

79 E.J. Dommering, 'De rol van een "journalist" in de democratie', *Inleiding voor symposium van 17 maart 2010 door Stichting Media-Ombudsman Nederland (MON)* (<http://bit.ly/11f4Mts>).

80 In Nederland bijvoorbeeld door de Raad voor de Journalistiek, www.rvdj.nl.

81 EHRM 21 januari 1999, nr. 29183/95 (*Fressoz en Roire/Frankrijk*), r.o. 54.

82 Zie www.trouw.nl/schrijf.

83 Zie <http://bit.ly/11f4Mts>.

84 D. Domingo e.a., 'Participatory Journalism Practices in the Media and Beyond: An international comparative study of initiatives in online newspapers', *Journalism Practice* 2008, p. 337-378.

85 G.A.I. Schuijt, 'De juridische relevantie van de begrippen "journalist" en "journalistieke werkzaamheden"', *Mediaforum* 2008-5, p. 192.

86 Aanbeveling CM/Rec(2000)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (8 maart 2000), *On the right of journalists not to disclose their sources of information*.

87 Zie bijvoorbeeld: EHRM 22 november 2007, nr. 64752/01 (*Voskuil/Nederland*), r.o. 43.

88 Artikelen 12 t/m 15 Richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt (2000, *PbEG L 178*). Deze bepalingen maken dat aansprakelijkheid voor op dergelijke websites geplaatste berichten mogelijk niet uitgesloten kan worden. Gezien de verantwoordelijkheid die het media-instituut hierdoor heeft, ligt het voor de hand dat er meer redactionele controle is.

aanzien van het recht op nieuwsgaring en toegang tot informatie is in § 2.4.3 al opgemerkt dat dit niet slechts op traditionele media van toepassing is, maar ook op functioneel vergelijkbare entiteiten.⁸⁹ Ook niet-journalisten die persfuncties uitvoeren in zaken van publiek belang mogen niet in hun nieuwsgaring gehinderd worden,⁹⁰ waardoor ook een audience blogger recht op vrije nieuwsgaring heeft.

Bloggen op de website van een krant maakt iemand echter nog geen als zodanig beschermde journalist. Ten aanzien van stelselmatigheid en professionaliteit is de *audience blogger* niet te vergelijken met de traditionele door het EHRM beschermde journalist, hoewel problemen rondom zorgvuldigheid en verantwoordelijkheid mogelijk opgelost worden door de controle van de redactie. Een kwalificatie als journalist binnen de context van het opleggen van sancties en positieve verplichtingen van de staat lijkt daarmee ver gezocht. Voor deze privileges geniet de audience blogger niet de bijzondere journalistieke positie, hoewel zijn recht op vrijheid van meningsuiting hem natuurlijk wel van de nodige bescherming voorziet.

Citizen blogs

De beschermingsomvang van zogeheten *citizen blogs* is het moeilijkst te bepalen. Het is een diverse groep waarin zowel individuele als collectieve blogs kunnen vallen. Ook de kwaliteit en mate van professionaliteit kunnen behoorlijk uiteenlopen. Kenmerkend is dat in ieder geval noch de plek van de weblog, noch de blogger zelf verwant is aan een traditioneel media-instituut. Dit neemt echter niet weg dat dergelijke blogs een waakhondfunctie kunnen vervullen. Dat gebeurt doordat zij als ‘media watchdog’ fungeren⁹¹ of bloggen over nieuws dat in de traditionele media minder voorkomt, zoals lokale aangelegenheden, verslagen die zeer specialistisch zijn en slechts voor een beperkte groep interessant, of ooggetuigenzaken waarvan traditionele media (nog) niet op de hoogte zijn. Nederlandse voorbeelden zijn blogs als Sargasso (sargasso.nl), Dichtbij.nl (www.dichtbij.nl) of Amsterdam Centraal (www.amsterdamcentraal.nl).

Gezien de door het EHRM gehanteerde functionele benadering en de gesignaleerde trend om anderen dan professionele journalisten de functie van waakhond toe te dichten, is het waarschijnlijk dat de Straatsburgse rechter de bronbescherming ook aan citizen bloggers zal toekennen wanneer een dergelijke zaak zich aandient.⁹² Anders ligt het bij de publicatie van geheime informatie, waarbij, zoals eerder omschreven, zorgvuldigheid en de naleving van ethische normen erg belangrijk zijn. Hoewel er initiatieven bestaan,⁹³ zijn er geen algemeen aanvaarde codes of standaarden waar het gros van de (citizen) bloggers zich aan zegt te houden. Gezien de eerder omschreven verschillen tussen bloggers en traditionele media,

waaronder georganiseerdheid, is het niet waarschijnlijk dat deze codes of standaarden er ooit zullen komen. Dit wil echter niet zeggen dat een citizen blogger nooit een beroep kan doen op dit privilege. Dit criterium lijkt echter niet zo sterk aanwezig wanneer het gaat om de vrije nieuwsgaring. Daarom geldt voor citizen bloggers hetzelfde als voor audience bloggers: wanneer zij persfuncties uitvoeren in het publiek belang, kunnen zij net als journalisten aanspraak maken op vrije nieuwsgaring en toegang tot informatie.

Zorgvuldig handelen in overeenstemming met codes die weliswaar niet voor bloggers maar voor journalisten zijn opgesteld, lijkt een goede maatstaf om ook aan citizen bloggers journalistieke bescherming toe te kennen.⁹⁴ Het ligt echter niet voor de hand deze bescherming zomaar aan iedere blogger toe te kennen. Net als het bij de audience blogger gesignaleerde probleem van een gebrek aan professionaliteit, lijken ook de verschillen met de door het EHRM beschermde journalisten ten aanzien van zorgvuldigheid en verantwoordelijkheid het kwalificeren van de citizen blogger als journalist te blokkeren, wat een privilege ten aanzien van het opleggen van sancties in de weg staat. Binnen deze context komt de citizen blogger geen bijzondere bescherming toe.

Conclusie

Ondanks de veranderingen die de digitalisering heeft veroorzaakt binnen het traditionele medialandschap, blijft de functie van publieke waakhond gewaarborgd in het digitale mediatiidperk. Voor bloggers die deze rol vervullen geldt: hoe sterker de verwantschap met traditionele media, hoe groter de bescherming die de blogger onder het EVRM geboden wordt. Bronbescherming ligt binnen het bereik van iedere journalistieke blogger, alsmede het recht op nieuwsgaring en toegang tot informatie. Ook bescherming bij de publicatie van geheime informatie ligt in de lijn der verwachting, mits aan bestaande zorgvuldigheidseisen wordt voldaan. Ten aanzien van de bijzondere positie bij het opgelegd krijgen van sancties en wanneer het gaat over positieve verplichtingen van de staat liggen de zaken genuanceerder. Hiervoor is in beginsel een kwalificatie als journalist vereist, wat bescherming voor audience bloggers en citizen bloggers in de weg lijkt te staan. Door het EHRM zijn over bloggers echter nog geen uitspraken gedaan en beleidsdocumenten geven blijk van een toenemende belangstelling van de Raad van Europa voor digitale media. Naast de reeds bestaande bescherming brengt de toekomst daarom mogelijk nog een hoger beschermingsniveau met zich mee. Hoewel journalistieke bloggers momenteel niet volledig op één lijn kunnen worden gesteld met traditionele journalisten, bestaan er onder de door het EHRM ontwikkelde jurisprudentie dus wel degelijk public watchblogs.

89 A.W. Hins, annotatie bij *Társaság a Szabadságjogokért/Hongarije*, *European Human Rights Cases* 2010, p. 814.

90 EHRM 14 april 2009, nr. 37374/05 (*Társaság a Szabadságjogokért/Hongarije*), r.o. 36.

91 Zie hierboven, ‘De publieke waakhond.’

92 Zie ook: Appendix bij Aanbeveling CM/Rec(2011)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (21 september 2011), *On a new notion of media*, par. 73.

93 Zie onder andere een de algemene ‘Bloggers Code of Ethics’ op www.cyberjournalist.net/news/000215.php. Ook voor specifieke soorten blogs zoals blogs over eten of gezondheid circuleren aparte codes op het internet.

94 A. Flanagan, ‘Blogging: A Journal Need Not a Journalist Make’, *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal* 2006, p. 425-427.